

Fagfornyelsen - siste innspillsrunde kjerneelementer

Uttalelse - Norsk Lektorlags fagutvalg for samfunnsfag

Status	Innsendt til Utdanningsdirektoratet Innsendt og bekreftet av instansen via: wbr@norsklektorlag.no
Innsendt av	Wenche Bakkebråten Rasen
Innsenders e-post:	wbr@norsklektorlag.no
Innsendt dato	17.04.2018
Hvilken organisasjon?:	Norsk Lektorlags fagutvalg for samfunnsfag Organisasjon (Privat)
Stilling	Spesialrådgiver

✓ Jeg bekrefter at denne uttalelsen er på vegne av hele oppgitte organisasjon.

Samfunnsfag grunnskole / samfunnsfag grunnskole samisk

1. SISTE UTKAST TIL KJERNEELEMENTER I SAMFUNNSFAG GRUNNSKOLE / SAMFUNNSFAG GRUNNSKOLE SAMISK

Kjerneelementene er det viktigste elevene skal lære i faget og er et forarbeid til læreplanene som skal utarbeides neste skoleår. Kjerneelementene skal danne grunnlaget for utviklingen av selve læreplanene.

Vi trenger dine innspill på valgene og prioriteringene som er gjort i kjerneelementene. Vil utkastet legges til rette for at innholdet i fagene blir mer relevant? Vil det legges bedre til rette for dybdelæring i fremtidens skole?

Siste utkast til kjerneelementer i samfunnsfag grunnskole / samfunnsfag grunnskole samisk er:

- **undring og utforskning**
- **kildekritisk bevissthet**
- **perspektivmangfold og samfunnskritisk tenkning**
- **sammenhenger og samfunnsforming**
- **demokrati og medborgerskap**
- **bærekraftig utvikling**
- **identitetsutvikling og fellesskap**

Begrunnelsene for valgene og prioriteringene som er gjort, finner du i vedlegg nederst.

I tillegg har vi spørsmål om hvordan du mener samisk innhold, verdigrunnlaget fra overordnet del og grunnleggende ferdigheter er ivaretatt.

Vi ønsker også å vite om du mener kompetansemålene bør utvikles på flere trinn enn i dag når arbeidet med læreplaner starter.

2. BESKRIVELSE AV KJERNEELEMENTER OG PROGRESJON

I samfunnsfag grunnskole / samfunnsfag grunnskole samisk er det foreslått syv kjerneelementer som beskrives her. Avslutningsvis vil du få spørsmål om du mener kjerneelementene dekker det viktigste innholdet i faget og om de er tilstrekkelig fremtidsrettet.

2.1. UNDRING OG UTFORSKNING

Kjerneelementet *undring og utforskning* innebærer at elevene skal kunne undre, reflektere og vurdere hvordan kunnskap om samfunnet blir til. De skal få uttrykke sin nysgjerrighet og være aktivt kunnskapssøkende og skapende sammen med andre.

Sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttryksformer i kjerneelementet		
1.-4. trinn	5.-7. trinn	8.-10. trinn
• stille spørsmål • formulere og undersøke problemstillinger • gjennomføre undersøkelser og bruke data • delta i faglige samtaler • gjøre feltstudier, observasjoner og kartlegginger • bruke praktiske, estetiske og digitale tilnærminger • lage og bruke modeller		
Faglig undring og utforsking utvikles gradvis gjennom hele utdanningsløpet. Fra å formulere enkle spørsmål om samfunnsfaglige temaer og gjennomføre små undersøkelser med blant annet bruk av telling, regning og digitale verktøy, til å formulere mer komplekse problemstillinger, belyse dem fra ulike perspektiver, foreslå mulige forklaringer og nærme seg problemstillingene ved hjelp av ulike kilder.		

2.2. KILDEKRITISK BEVISSTHET

Kjerneelementet *kildekritisk bevissthet* innebærer at elevene skal kunne innhente og bruke informasjon fra flere og ulike typer kilder for å belyse forhold i samfunnet og egne liv. De skal kunne gjøre en kritisk vurdering av kildenes pålitelighet, relevans, tendens og hensikt.

Sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttryksformer i kjerneelementet		
1.-4. trinn	5.-7. trinn	8.-10. trinn
• valg og bortvalg av informasjon • utvikle søkestrategier		

- vurdere ulike typer kilder, inkludert historisk materiale og kart - forstå at mangelfulle kilder kan gi kunnskapsbegrensninger - skille mellom faktaopplysninger, meninger og påstander - bruke kilder for å tilegne seg informasjon, belyse en sak fra ulike sider, gjennomføre undersøkelser og utvikle samfunnsfaglige argumenter		
God og variert kildebruk og kildekritisk kompetanse utvikles gjennom hele utdanningsløpet. Det er sentralt at elevene gradvis utvikler kompetanse i dette fra de første skoleårene. Elevene kan utvikle kompetanse i for eksempel å sammenligne informasjon fra to ulike tilrettelagte kilder eller vurdere hvilken kilde som er nyttig for å finne svar på bestemte spørsmål. Senere kan mer kompleks informasjon introduseres, og elevene utvikler økt grad av selvstendighet i kildevurderingen. Kildekritiske ferdigheter innebærer å forholde seg analytisk og vurderende til all informasjon, også digitalt.		

2.3. PERSPEKTIVMANGFOLD OG SAMFUNNSKRITISK TENKNING

Kjerneelementet *perspektivmangfold og samfunnskritisk tenkning* innebærer at elevene skal kunne vurdere kunnskap, handlinger, hendelser, situasjoner og fenomener fra ulike synsvinkler, ståsteder, tilhørighet, nivåer og i lys av maktrelasjoner og endringer i maktstrukturer.

Sentrale begreper, metoder.		
1.-4. trinn	5.-7. trinn	8.-
- kunne forstå hvorfor samfunnsforhold oppfattes som betydningsfulle, og hvem som har definisjonsmakt over dem - makt og maktrelasjoner		
Evnen til perspektivmangfold og samfunnskritisk kompetanse utvikles gjennom hele utdanningsløpet. I		

2.4. SAMMENHENDER OG SAMFUNNSFORMING

Kjerneelementet *sammenhenger og samfunnsforming* innebærer at elevene skal kunne vurdere forbindelser mellom handlinger, hendelser, situasjoner, systemer og fenomener i lys av tid, rom, nivåer, strukturer og aktører.

Sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksformer i kjerneelementet		
1.-4. trinn	5.-7.trinn	8.-10.trinn
- vurdere brudd og kontinuitet i fortiden - utforske kontrafaktiske spørsmål - bruke årsaksbegreper som grunnleggende, medvirkende og utløsende årsak - lage årsakskjeder, men også se at en årsak kan gi ulike virkninger, eller at flere årsaker kan virke sammen - systemforståelse og systemkritikk - forstå samfunnsforming innenfor naturgitte og samfunnsmessige rammer		
Evnen til å forstå sammenhenger, i seg selv og som bakgrunn for samfunnsforming er en kompetanse som utvikles gjennom hele utdanningsløpet. Enkle sammenhenger og årsakskjeder mellom få elementer kan gjennom utdanningsløpet utvikles til mer kompleks systemforståelse med årsakskjeder som innebærer mange elementer på flere nivåer. For eksempel kan det å forstå sammenhengen mellom arbeid, lønn og velferd utvikles til å analysere nasjonale og globale årsakskjeder og vurdere om de styrker eller svekker velferdsstaten, på høyere årstrinn.		

2.5. DEMOKRATI OG MEDBORGERSKAP

Kjerneelementet *demokrati og medborgerskap* innebærer at dette kjerneelementet handler om hvordan mennesker samarbeider, organiserer seg og fattet beslutninger i samfunn, og hvordan

konflikter oppstår, håndteres og løses. Det innebærer også at elevene skal få erfaring med å delta i demokratiske prosesser og samfunnsforming. Innholdet i dette kjerneelementet skal ses i lys av globale, lokale, urfolk og minoriteters perspektiv, med fokus på fortid, nåtid og framtid.

Sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksformer i kjerneelementet		
1.-4.trinn	5.-7. trinn	8.-10. trinn
• politikk og styreformer • påvirkning og deltakelse • demokrati i praksis • makt og ressurser • ideologier og maktlegitimering • menneskerettigheter • samer og nasjonale minoriteter • likestilling, likeverd, mangfold og kulturforståelse • rettsstat • rettigheter og plikter		
Demokrati i klasserommet og rollefordelinger i samfunnet. Betydningen av enkeltindividets deltakelse.	Demokratiet lokalt, nasjonalt og globalt, herunder også internasjonalt samarbeid og aktuelle samfunnskonflikter. Politiske partier og maktinstitusjoner.	Forutsetninger for og ideer om demokratiet, aktuelle konflikter, sett i lys av globale sammenhenger og komplekse dilemmaer.

2.6. BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Kjerneelementet *bærekraftig utvikling* innebærer at dette kjerneelementet handler om hvordan mennesker dekker sine behov og fordeler makt og ressurser. Det innebærer å kunne vurdere bakgrunnen for, konsekvenser av og handlingsalternativer for bærekraftig utvikling på individ-, nasjonalt og globalt nivå. Innholdet i dette kjerneelementet skal ses i lys av globale, lokale, historiske og urfolksperspektiver.

Sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksformer i kjerneelementet		
--	--	--

1.-4. trinn	5.-7. trinn	8.-10. trinn
• handlingskompetanse – ta ansvarlige valg • levekår og sosial ulikhet • urfolk • ressursbruk og -forvaltning • samfunnsøkonomi • internasjonal økonomi • demografi og bosettingsmønstre • klimaendringer og miljøutfordringer • teknologi som endringsfaktorer		
Sentralt innhold med utgangspunkt i det konkrete, lokale, nasjonale og nåtidige.	Et globalt og historisk perspektiv på det sentrale innholdet.	Sentralt innhold med utgangspunkt i store globale sammenhenger historisk og i dag, komplekse dilemmaer og fremtidsperspektivet.

2.7. IDENTITETSUTVIKLING OG FELLESSKAP

Kjerneelementet *identitetsutvikling og fellesskap* handler om hvordan mennesker utvikler identitet og samhandler med andre. Dette innebærer ulike perspektiver på hva et godt liv kan være. Hvordan narrativer brukes for å utvikle identitet og forstå fellesskap, inngår som en del av dette.

Sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksformer i kjerneelementet		
1.-4. trinn	5.-7. trinn	8.-10. trinn
• selvtillit og egenverd • inkludering og tilhørighet • kulturforståelse og mangfoldskompetanse • dannelsen av kollektive og personlige identiteter		

• forstå seg selv med en fortid, nåtid og framtid • teknologi og digitalisering (identitet, digitale liv, dannelse) • roller, forventninger og normer • kropp og grensesetting • kjærlighet, seksualitet og samlivsformer • hva er samfunn og hvorfor søker mennesker sammen?		
Ta utgangspunkt i seg selv i relasjon til sine nærmeste og andre i sitt nærmiljø.	Ta utgangspunkt i seg selv og andre og den gjensidige påvirkningen mellom individ og samfunn.	Ta utgangspunkt i variasjoner i tid og rom og muligheter og utfordringer i et mangfoldig samfunn.

? Synes du at kjerneelementene i utkastet dekker det viktigste innholdet i faget? Hvis ikke, har du forslag til endringer?

Ja

Norsk Lektorlags fagutvalg for samfunnsfag mener at:

- kriminalitet og straff ikke bør kuttes ut, fordi dette er veldig relevante tema som skaper nysgjerrighet og usikkerhet utover i grunnskoletrinnet.
- Identitetsutvikling og fellesskap/Identitet og inkludering overlapper med KRLEs utforskning av eksistensielle spørsmål og svar/Identitet og tilhørighet.
- Hvordan er *aktualitet* og elevenes hverdag representert i KE? Kan det vektlegges på noen måte at dette er en av hovedveiene inn til refleksjon og kritisk tenking for elevene?
- Språket som brukes av læreplangruppene i progresjonsinndeling må være tydelig tilpasset målgruppene.

Til tverrgående tema: Identitetsutvikling fellesskap- hva er formålet med å inkludere rusmidler implisitt i KE? Rus og kriminalitet/Rus og psykisk helse/Rus og fellesskap?

? **Synes du kjerneelementene i utkastet er tilstrekkelig fremtidsrettet? Hvis ikke, hvilke endringer anbefaler du?**

Nei

Tolkning av verden og virkeligheten vi lever i jmf. nytt kompetansebegrep fra Overordnet del bør vektlegges mer. Dette henger også sammen med *aktualitet* som er nevnt i forrige punkt.

3. SAMISK INNHOLD

Alle elever skal få opplæring om samisk språk, kultur og samfunnsliv.

? **Synes du utkastet til kjerneelementer for samfunnsfag grunnskole legger til rette for å ivareta samisk innhold i læreplanen for den norske skolen?**

Ja

Norsk Lektorlags fagutvalg for samfunnsfag mener at kjerneelementene legger til rette for samisk innhold, særlig sett i forbindelse med fokus på minoriteter.

? **Synes du utkastet til kjerneelementer for samfunnsfag grunnskole legger til rette for å ivareta samisk innhold i læreplanen for den samiske skolen?**

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4. GRUNNLEGGENDE FERDIGHETER

I fagfornyelsen skal lesing, skriving, regning, muntlige ferdigheter og digitale ferdigheter videreføres som grunnleggende ferdigheter. Ferdighetene skal innarbeides i læreplaner der det vurderes som faglig relevant. Samtidig skal det bli tydeligere hvilke fag som har ansvar for ulike sider ved ferdighetene, spesielt når det gjelder digitale ferdigheter og regning.

De grunnleggende ferdighetene foreslås innarbeidet i samfunnsfag grunnskole på følgende måte:

Muntlige ferdigheter i faget innebærer å kunne samtale, lytte og uttrykke undring. Det handler blant annet å bruke fakta, teorier, definisjoner og fagbegrep i innlegg, presentasjoner og

diskusjoner. I tillegg handler det om å lytte til, vurdere, gi tilbakemelding på og videreutvikle innspill fra andre, uttrykke uenighet saklig og med respekt for andres oppfatninger.

Å kunne skrive i faget betyr blant annet å kunne uttrykke og argumentere for standpunkt, sammenligne og drøfte årsaker, virkninger og sammenhenger og vurdere verdier i kilder, hypoteser og modeller, og å kunne presentere resultat av samfunnsfaglige undersøkelser skriftlig. Vurdere og gjennomarbeide egne tekster er også en del av ferdigheten.

Å kunne lese i faget betyr blant annet å utforske, tolke og reflektere over faglige tekster for å forstå egne og andre samfunn og andre tider, steder og mennesker, å kunne behandle og bruke informasjon fra bilder, film, tegninger, grafer, tabeller og kart.

Å kunne regne i faget betyr blant annet å kunne hente inn, arbeide med og vurdere talltilfang om faglige temaer, og å framstille dette i tabeller, grafer og figurer og å bruke og sammenligne, analysere og presentere statistisk tallmateriale.

Digitale ferdigheter i faget betyr blant annet å kunne bruke digitale ressurser/tjenester til å søke etter informasjon, utøve kildekritikk og velge ut relevant informasjon, bruk av digitale presentasjons- og samarbeidsverktøy og å kommunisere og samarbeide digitalt ved å følge regler og normer for nettbasert kommunikasjon, inkludert personvern og opphavsrett. Digitale ferdigheter handler om å utvikle digital dømmekraft ved å bruke strategier for å unngå uønskede hendelser og å vise evne til etisk refleksjon og vurdering av egen rolle på nett og i sosiale medier.

? **Synes du utkastet viser hvilke sider ved ferdighetene som er relevante for samfunnsfag grunnskole? Hvis ikke, hvilke sider ved de grunnleggende ferdigheter bør vektlegges tydeligere i faget?**

Nei

Å kunne lese i samfunnsfag bør inkludere å lese med et kritisk blikk (jmf Kildekritisk bevissthet). Digitale ferdigheter- utøve digital kildekritikk.

Å kunne skrive i samfunnsfag bør legge vekt på de spesifikke krav ved samfunnsfaglige tekster.

5. INTEGRERING AV VERDIGRUNNLAGET I OVERORDNET DEL

Det er utviklet ny Overordnet del av læreplanverket som utdyper verdigrunnlaget i formålsparagrafen og de overordnede målsettingene for opplæringen, og som skal bidra til bedre sammenheng i læreplanverket. I fagfornyelsen skal overordnet del integreres tydeligere i fag.

Verdigrunnlaget foreslåes integrert i samfunnsfag grunnskole på følgende måte:

Kjerneelementene i samfunnsfag synliggjør og reflekterer flere av verdiene og prinsippene i Overordnet del. Gjennom faget vil elevene møte ulike kilder til kunnskap og oppøve evnen til å stille spørsmål, utforske og eksperimentere. I tillegg er menneskeverdet, menneskerettigheter, likestilling, likeverd, anerkjennelse av ulikhet, og solidaritet er knyttet til fagets kjerneelementer.

Identitet og kulturelt mangfold, kritisk tenkning og etisk bevissthet, skaperglede, engasjement og utforskertrang, respekt for naturen og miljøbevissthet inngår også i fagets kjerneelementer.

Synes du utkastet til kjerneelementer for samfunnsfag grunnskole legger til rette for å ivareta en bedre integrering av verdigrunnlaget? Hvis ikke, hvordan bør verdigrunnlaget integreres tydeligere i faget?

Ja

JA, vi mener at kjerneelement-forslaget ivaretar verdigrunnlaget i større grad fordi tverrgående tema og metodevalg er i direkte tilknytning til kjerneelementene.

6. KOMPETANSEMÅL

Spørsmålene har så langt handlet om kjerneelementene som er utarbeidet. Dette forarbeidet skal videreutvikles til kompetanse i læreplanene. Læreplanene skal legge til rette for mer dybdelæring, og for en bedre progresjon i elevenes læringsløp. Ett av tiltakene vi skal vurdere er derfor om det skal utvikles kompetansemål på flere trinn enn i dag, og eventuelt i hvilke fag.

Synes du kompetansemålene i grunnskolen bør utvikles på flere trinn enn i dag i samfunnsfag grunnskole?

For å unngå at progresjon styres av læremidler, eller tilfeldige kollegier, mener vi i Norsk Lektorlags fagutvalg for samfunnsfag at kjerneelementene bør fordeles på ulike trinn. Progresjonen innen metoder og kunnskapsmål bør utarbeides av læreplangruppene, og være tydelig.